

1. דברים יט טו

על-פי שני עדים או על-פי שלשה עדים יקום דבר.

2. קידושין סה א

איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין ואפי' שניהם מודים...

אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין ואפילו שניהם מודים אמר רבה בר רב הונא המקדש בעד אחד בי דינא רבה אמרי אין חוששין לקידושין מאן בי דינא רבה? רב... מאי הוי עלה? רב כהנא אמר אין חוששין לקידושין רב פפא אמר חוששין לקדושין אמר ליה רב אשי לרב כהנא מאי דעתך דילפת דבר דבר מממון אי מה להלן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אף כאן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי א"ל התם לא קא חייב לאחרני

Rav Nahman says that **Shmuel** says: With regard to one who betroths a woman with one witness, one need not be concerned that his betrothal has taken effect, and this is the halakha even if both parties concede that there was a betrothal.

Rav Yitzhak bar Shmuel bar Marta says in the name of **Rav**: With regard to one who betroths a woman with one witness, one need not be concerned that his betrothal has taken effect, and this is the halakha even if the man and woman both concede that there was a betrothal. **Rabba bar Rav Huna** says: With regard to one who betroths a woman with one witness, the Great Court says that one need not be concerned that his betrothal has taken effect. The Gemara asks: Who is the Great Court? **Rav**...

What conclusion was reached about the case of one who betroths another in the presence of one witness? **Rav Kahana** said: One need not be concerned that his betrothal has taken effect. **Rav Pappa** said: One need be concerned that his betrothal has taken effect. **Rav Ashi** said to **Rav Kahana**: What is your opinion that leads you to claim that there is no concern that his betrothal has taken effect? It must be that you derive it by means of a verbal analogy from the word "matter" written with regard to forbidden sexual intercourse and the word matter written with regard to monetary matters. The Torah states concerning one who desires to divorce his wife: "Because he has found some unseemly matter in her" (Deuteronomy 24:1), a reference to adulterous intercourse, and with regard to monetary matters it states: "At the mouths of two witnesses, or at the mouths of three witnesses, shall a matter be established" (Deuteronomy 19:15).

Rav Ashi asks: But if so, just as there, with regard to monetary matters, the legal status of the admission of a litigant is similar to that of one hundred witnesses and it renders him liable, so too here, the admission of a litigant should be similar to that of one hundred witnesses. This would mean that if the man and woman both admit to the betrothal, they should be liable to bear the consequences of this claim. **Rav Kahana** said to him: There is a difference between the two cases. There, with regard to one who admits that he owes money, he does not act to the detriment of another, whereas here, he acts to the detriment of another, as their confessions render them forbidden to each other's relatives, which means that their claims affect others as well.

3. רמב"ם אישות פרק ד הלכה ו
המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו ואע"פ ששניהם מודין ק"ו למקדש בלא עדים. המקדש בפסולי עדות של תורה אינה מקודשת. בפסולי עדות של דברי סופרים או בעדים שהן ספק פסולי תורה אם רצה לכנוס חוזר ומקדש בכשרים ואם לא רצה לכנוס צריכה גט ממנו מספק. ואפילו כפרה האשה והכחישה את העדים ואמרה לא קדשתני כופין אותה ליקח גט. וכן דין כל קידושי ספק אם רצה לכנוס חוזר ומקדש ודאי ואם לא רצה לכנוס צריכה גט ממנו מספק.

4. רמ"א אבן העזר סימן מב סעיף ד
וצריכים העדים לראות הנתונה ממש לידה או לרשותה, אבל אם לא ראו הנתונה ממש לידה, אף על פי ששמעו שאמר: התקדשי לי בחפץ פלוני, ואחר כך יצא מתחת ידה, אינן קדושין עד שיראו הנתונה ממש (תשובת רשב"א סימן תש"פ). ואין הולכין בזה אחר אומדנות והוכחות.

5. אבני מילואים סימן מב סעיף קטן ח
...ובמרדכי פרק "האומר" (סימן תקלא) כתב: אפילו לא ראו הנתונה ממש – אין לבטל הקידושין, אם ראו דבר המוכיח – יכול להעיד כאילו ראו גוף המעשה, דהא אמרינן "הן הן עדי ייחוד, הן הן עדי ביאה", אף על גב דלא ראו הביאה, עיין שם. אבל הרשב"א (בתשובה, סימן תשפ) כתב לחלק, דדווקא בביאה אמרינן הכי, משום דאי אפשר לראות כמכחול, כו'. גם הווה ליה "אש בנעורת ואינה שורפה?!", אבל בקידושין – צריך לראות גוף המעשה. עד כאן לשונו. ובית שמואל כתב: עיין בחושן משפט סימן צ בשם הרב מאיר הלוי: דיני ממונות מתקיים בידיעה בלא ראיה. לפי זה יש לומר, דבקידושין גם כן מהני בלי ראיה, וסבירא ליה כמרדכי, דלענין דרישה וחקירה הווי קידושין כדיני ממונות, ועיין שם...

6. שולחן ערוך אבן העזר מב ג
צריך שיראו המקדש והמתקדשת את העדים, אבל אם ראו אותם שנים מהחלון והם רואים ואינם נראים לו או לה, אינה צריכה ממנו גט.

7. קידושין מג א
איתמר רב אמר שליח נעשה עד דבי רבי שילא אמרי אין שליח נעשה עד מ"ט דבי רבי שילא אילימא משום דלא א"ל הוי לי עד אלא מעתה קידש אשה בפני שנים ולא אמר להם אתם עדי ה"נ דלא הוו קידושי?

It was stated that amora'im engaged in a dispute concerning the following issue: Rav says: An agent can become a witness. If one was appointed as an agent to perform a certain task, he can then serve as a witness that the action was performed. In the school of Rabbi Sheila they say: An agent cannot become a witness. The Gemara asks: What is the reason of the school of Rabbi Sheila? If we say it is because the one who appointed him did not say to the agent: Be a witness for me, and appointed him only as an agent; if that is so, if one betrothed a woman in the presence of two people and did not say to them: You are my witnesses, so too would they hold that it is not a betrothal? (IOW, it is not necessary to explicitly appoint witnesses.)

8. שולחן ערוך אבן העזר מב ד
קדש בפני עדים, אפילו לא אמר: "אתם עדים" מקודשת.

9. קצות החושן סימן לו סעיף קטן א
ואם כן, ודאי ראוי לעשות בקידושין באופן שלא יהי' שום חשש בקידושין, שלא יהי' חס ושלום
ביאת זנות...

ולכן ראוי להזמין שני עדים כשרים ושישמעו מפי הַחֲתָן לְשׁוֹן הַקִּידוּשִׁין. וכבר כתב הספר
מצוות קטן: האידנא נהגו מייחדים עדים בשעת קידושין וראוי ליזהר בזה.

10. ילקוט יוסף חו"ק עמוד קעד סעיף ג
יש נוהגים שהחתן אומר לעדים "אתם עדיי", ויש שסומכים על מה שקוראים להם שיהיו עדים,
דהוו כאומר "אתם עדיי", ואין צריך שיאמר "אתם עדיי". וכן הוא מעיקר הדין, שאין החתן
צריך לומר "אתם עדיי".

11. גיטין לג א

כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה

When a man marries a woman he does so under the conditions laid down by the rabbis and the rabbis can annul his marriage

12. רמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה כ

מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש. בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר.

When a man whom the law requires to be compelled to divorce his wife does not desire to divorce her, the court should have him beaten until he consents, at which time they should have a *get* written. The *get* is acceptable. This applies at all times and in all places.

13. *Levush ha-butze ve-ha-argaman* 149:5 and *Shulhan Arukh Even ha-ezer* 149:5

או במקדש על תנאי ובעל סתם, שהרי אשתו היא

14. *Responsa Nose ha-efod* #34 (1927/28)

Although my knowledge will not tip the scales... nevertheless, there is no greater sin than inaction for someone capable of learning and of being help to these women... perhaps I too will be worthy to aid the daughters of Israel...

15. *Rav Moshe Feinstein Even ha-ezer vol. 1* #79 (d. 1986)

Regarding the wife who marries her husband and right after the wedding she discovers that he is impotent... specialists treated him with different medicines which didn't help him and in their opinion, he cannot be cured... but the husband didn't want to divorce her and fled town, and it is impossible to get a bill of divorce from him. Can she be set free by annulling the *kiddushin*? ...

Had she known that he cannot be intimate at all, she surely would not have married him ...

Therefore it is necessary to rule in this case that it was a mistaken transaction and the *kiddushin* must be annulled.

When the rabbinical body is powerless to force the husband because the civil government does not permit such enforcement, then the annulment becomes operational. No woman, with the exception of very few, would agree to get into a marriage which is impossible for them. Otherwise they would never have agreed to marry.

Philosophy of Halakhah in *Even ha-ezer*

Seth Winberg

16. Rabbi Simcha Krauss (2016)

1. Arguments of the Plaintiff

According to Becky, Avner displayed signs of depression already on their wedding night. When she asked about his mood, Avner answered that he was nervous and depressed. Then, in the first few weeks of their marriage, Becky noticed Avner exhibiting very strange behavior; he was also both physically and emotionally violent toward her. The strange behavior of the respondent, both before and after the wedding, included the following acts: attempted suicide in 2010; remaining at home for extended periods without working; sleeping almost the whole day long without doing anything, and the constant use of drugs. Moreover, Avner was hospitalized in a psychiatric hospital in the United States in the summer of 2010.

This situation continued for about a year after they were married, when it finally became clear to Becky that Avner's situation and all his strange behavior were the direct result of a serious psychological situation, and that she had no option but to leave him. Becky arrived at this conclusion after consulting with professionals - psychologists and psychiatrists - who explained to her that her husband's disease was not simply a passing depression, but was a very dangerous illness, which would only worsen without intensive treatment that required Avner's cooperation. Therefore, after internalizing the gravity of the situation and after several months elapsed during which they had no intimate relations, in August 2013 Becky left Avner.

Becky claims that the Avner's behavior stems from a mental illness from which he was suffering long before they were married. Avner did not tell Becky about his illness, despite the fact that he himself already knew before the marriage that he was ill and that he had been depressed for a long time; he had even been treated by psychologists and psychiatrists. Similarly, it emerged that his ongoing use of drugs began prior to the wedding.

In 2014, the Beth Din of America issued a judgment obligating Avner to give Becky a *get*. To date, Avner has adamantly refused to give his wife a *get*; it should be noted that the husband refuses to appear before the Beth Din of America (BDA) despite the fact that he signed a Pre-Nuptial Agreement. This Agreement includes an arbitration clause whereby the signatories authorize the BDA to adjudicate matters that are connected to the *get*, and every beit din has been authorized in writing by the BDA to adjudicate in this matter. This woman is an *agunah*, chained by marriage to a man who was ill long before the wedding; the plaintiff therefore has asked this International Beit Din to investigate the matter and to decide if it is possible to dissolve her marriage with the respondent on the grounds of a mistaken transaction in relation to the *kiddushin*.

THE RULING OF RABBI ASHER WEISS

In *Resp. Minhat Asher* (1:81), Rabbi Asher Weiss discussed the case of a woman who married a man suffering from borderline personality disorder (BPD); Rabbi Weiss found grounds to release the woman, based on the opinion of Rabbi Feinstein as mentioned above.

This responsum in *Minhat Asher* contains a discussion of some of the fundamental issues with which we are concerned. I believe it would be extremely enlightening and of great utility to examine Rabbi Weiss's illuminating responsum, to discuss it and to learn its lessons.

17. Rabbi Yehiel Yaakov Weinberg's *Sridei Eish* 1:90 (d. 1966)

ועוד הפעם אני חוזר ומשנן, שכל מה שכתבתי
ופלפלתי בתשובה זו אינו אלא כתלמיד הדין לפני
רבותיו בקרקע, וההכרעה מסורה לגדולי ההוראה שבדור
ולא לאיש כמוני להכריע בענין חמור זה, ועל כגון דא
נאמר: וכי בשביל שאנו מדמים נעשה מעשה? וה'
ישמרנו מלהכשל בדבר הלכה.
יחיאל יעקב וויינברג

18. "The Get From Tsfat" (2014)

בבית הדין הרבני האזורי צפת 2/861974
לפני כבוד הדיינים: הרב אוריאל לביא – אב"ד, הרב חיים
בזק, הרב יוסף יגודה התובעת...

פסק-דין

בפני בית הדין בקשת האשה למצוא את הדרך להתירה מעגינותה. לפני קרוב לשבע שנים אירעה תאונת דרכים שבה בעלה נפצע קשה לרבות פגיעת ראש חמורה, ומאז הוא מאושפז בבית החולים ומצבו קשה ביותר. עקב פגיעה זו, הבעל אינו יכול לתפקד לחלוטין, וגם אין דרך לתקשר עמו.

לפני כשנה התקיים ביקור של הדיינים בבית החולים כדי להתרשם בדרך בלתי אמצעית ממצבו, וכן התקיים ביקור נוסף בחודש אדר ב' השנה. שמענו את חוות הדעת הרפואית המוסמכת ביחס למצבו הרפואי, כשמנהל המחלקה והמנהל הרפואי של בית החולים שוחחו עם הדיינים והעבירו דיווח מפורט על אודות מצבו של הבעל, וכן ניתנה הערכה רפואית ביחס לצפוי בעתיד. עו"ד רן ארנון, שהתמנה כאפוטרופוס לדין עבור הבעל, התבקש להודיע לבית הדין מהי עמדתו כאפוטרופוס, והאם קיימת התנגדות להיעתר לבקשת האשה למצוא דרך להתירה מעגינותה, ולהתיר את הנישואין בכל דרך שניתן על פי ההלכה. בתגובה, התקבלה הודעתו של עו"ד רן ארנון, שבנסיבות המיוחדות של מקרה זה, אינו מוצא מקום להתנגד.

בפסק הדין שניתן ביום י"ב אדר ב' תשע"ד... נכתב שלאחר התייעצות עם גדולי תורה מהמעלה הראשונה, נמצאה הדרך להתירה מעגינותה. להלן נימוקים הלכתיים לפסק הדין...

נקדים מדברי הגאון רבי אליעזר יצחק ז"ל, מראשי ישיבת וואלאז'ין, בספר חוט המשולש ח"ג סי' ד' בפתיחת בירור הלכה בשאלת עגונה, המתאימים מאוד לענייננו:

"הנה העלובה הזו בוכה ומבכה על בעל נעוריה, ולאשר היא מפה קהלתנו שמה פניה עלינו, לשום לב אולי נוכל להמציא מזור למכתה להתירה מכבלי העיגון. והנה דבר זה מוטל על כל חכמי ישראל וגדוליהם לעיין ולפקח בשירותא דהאי איתתא, כאשר חשו חז"ל מאוד בתקנת בנות ישראל שלא יהיו עגונות. ועניה זו רכה בשנים, ערך בת כ' שנה, לשוא שמרה, ח"ו, לא תהא כזאת בישראל. והנה יצאתי לעורר בשירותא דהאי איתתא כי ד' הטובה עלי, וד' הטוב יורנו הדרך הישר אשר נלך בה לבל אכשל בדבר הלכה ח"ו. הדריכני בנתיב מצותיך כי בו חפצתי ואל אלקים אמת ינחני בדרך אמת בא"י למדני חוקיך".

פסק הדין המפורט להלן, הגם שהוא חידוש גדול, אך מבוסס כראוי על אדני ההלכה, ונכון לדינא במקום עיגון גמור. עיקרי הדברים דלהלן ביחס לזיכוי גט לשוטה, קיבלו את הסכמתו ותמיכתו המפורשת של אחד מגדולי הדור, דיין בית הדין הגדול בדימוס, מו"ר הגאון הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א. לאחר שעייין בתמצית הדברים כפי שעלו על הכתב בתחילה לבסס זיכוי הגט בנסיבות המיוחדות הללו, כתב בלשון זו:

Philosophy of Halakhah in Even ha-ezer
Seth Winberg

"אחר שקראתי מה שכתב והאריך הגאון ר' אוריאל לביא ודבריו נכונים מאוד ואני מצטרף לדעתו להתיר במקרה המיוחד שלפנינו. זלמן נחמיה גודלברג"....

מסקנה

מכל הנ"ל נראה בנידון שבפנינו, מאחר ובעיגון גמור עסקינן, והבעל הוא במצב המתואר לעיל שהפוסקים הגדירו מעמדו שאינו אף "בעל כל דהו", ואינה יותר מספק אשת איש, וסתמא ודאי לגירושין קיימא, וזו זכות גמורה עבור הבעל שלא לעגן אשה שהיא ספק אשתו כשאינן לו כל תועלת בנישואין אלו, בית הדין רשאי לזכות לבעל את כתיבת הגט וחתירתו ומסירתו לאשה.

בשום פנים ואופן אין ללמוד מכאן לנידון אחר שהבעל נתבע להתגרש ומסרב לתת גט, גם אם ללא ספק הגירושין הן זכות עבורו, וכמו ששללו בתוקף בספר שרידי אש ח"ג סי' כה הנזכר ובספר בעקבי הצאן הנזכר (בסוף סי' ל') זיכוי גט בנסיבות אלו, וקבעו שאין בו ממש.

כמו כן אם הבעל הודיע שמסכים לתת גט וכיוצ"ב, אך לא הוסדר ציווי למתן גט כדון, ואבד הקשר עם הבעל, בנסיבות אלו דינו כדון אותה אשה שביקשה להתגרש אך כעת אינה בפנינו, שאין מועיל זיכוי הגט עבורה שמא חזרה בה. ביחס למקרה מסוג זה, לא ניתן לקבוע שכעת קיימת זכות לבעל בזיכוי הגט, ועל כן שלל הגרי"א הרצוג ז"ל בתוקף להסתמך על זיכוי הגט בנסיבות מהסוג הזה.

רק כשהבעל בפנינו, ומצבו ידוע וברור שהוא חסר כל תיפקוד לחלוטין, כגון שהוא במצב המכונה "צמח" וכיוצ"ב, וללא תקווה לריפוי, הרי שמהטעמים המפורטים לעיל, ובנוסף אשתו רק ספק אשת איש, הגירושין מצד עצמן הן עבורו זכות בלבד, ואין בגירושין להביא לחיובו בממון, לאחר שהאשה כבר ויתרה על הכתובה, וגם הוסדרה צוואה שלאחריה כבר אינו יכול לירש את אשתו, על כן כדי להציל את האשה מעיגון גמור, יש מקום לזיכוי הגט עבורו, בהסתמך על גדולי הפוסקים שנתנו מקום לזיכוי ע"י אחר גם בכתיבה, ולרבות בבעל שוטה.